

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVIII. - Štev. 9

T R S T - 11. junija 1976

150 lir

Krščanska demokracija leze proti desni

Spremenimo Italijo: na levo s komunisti

Vsi so opazili, da se je ton volilne kampanje spremenil v trenutku, ko je demokristjansko vodstvo pokazalo svoj pravi obraz in jasno dalo razumeti, da si želi preokreta na desno v imenu "protikomunističnega (in protisocialističnega) bloka". Prvi je, kot običajno, zakikirikal Amintore Fanfani v Grossetu, ko je poudaril, da je krščanska demokracija "doslej pustila preveč svobode" in dal razumeti, da bi bil v Italiji potreben nekakšen "Berufsverbot", kot v Zahodni Nemčiji. Kaj je zloglasni nemški zakon verjetno vedo vsi: zaradi členov tega zakona se je neki funkcionar državne uprave znašel pred sodiščem, ker je v uradu požvižgaval Internacionalo.

Zasuk v desno, ki ga Moro in Fanfani uresničujeta s spoznanju, da so jim glasovi na levo že ušli in da lahko krščanska demokracija ohrani svojo oblast samo tako, da se poveže z desnico (in jo vsrka vase) v imenu "protikomunistične doslednosti", pa spremlja zaostritev strategije terorja, ki se je razvnela z zločinskim umorom v Sezze Romano, kjer je obležal mlad tovariš Luigi De Rosa.

Tudi to postaja tema volilne kampanje, saj ljudem ne more biti vseeno, kakšna bo vlada (in kakšen parlament), ki bo izšel iz volitev 20. junija. Če bi v njem še naprej vedrila ohola krščanska demokracija samo zaradi pridobljenih fašističnih glasov, si lahko predstavljamo, da bi se Italiji, pa tudi nam Slovincem, ne godilo najbolje.

STOJAN SPETIČ

(Nadaljevanje na 2. strani)

20. junija
glasujmo tako

Razprava o naših problemih

Dosedanji dosežki na pravni ravni, nadaljevanje akcije v parlamentu za izglasovanje zakona za globalno zaščito Slovencev, čimprejšnje in pravično uresničevanje osimskih sporazumov, novo vzdušje sožitja med Italijani in Slovenci, čim trdnejša enotnost vseh Slovencev ter slovenskega in italijanskega demokratičnega gibanja, nujnost po novem razmerju sil v parlamentu, ki je jamstvo za rešitev vprašanj slovenske narodnostne skupnosti, v zanj odločilni 7. zakonodajni dobi, to so bile glavne teme razprave ob okrogli mizi, ki jo je KPI priredila, v okviru praznika komunističnega tiska, v soboto 5. junija v Prosvetnem domu na Opčinah. Sodelovali so tov. Sema in Škerk, dosedanja parlamentarca KPI, ter tov. Jelka Gerbec in Cuffaro, kandidata za 7. parlamentarno zakonodajno dobo. Predsedoval je tov.

Pogovori KPI-ZKJ

Skupen boj v različnih oblikah

V torek, 8. t.m. sta se v Rimu sestali delegaciji Komunistične partije Italije in Zveze komunistov Jugoslavije, ki sta ju vodila generalni tajnik Enrico Berlinguer in tajnik izvršnega komiteja Stane Dolanc. V delegacijah so bili še člani vodstva KPI Giancarlo Pajetta in Sergio Segre, načelnik oddelka za mednarodne odnose ZKJ Vladislav Obradovic in šek kabineta izvršnega komiteja Andrej Železnik.

Ob koncu pogovora so objavili skupno sporočilo, ki pravi, da sta delegaciji proučili politiko obeh partij, položaj v Italiji in Jugoslaviji, številna mednarodna vprašanja in priprave na konferenco komunističnih in delavskih partij Evrope.

Obe strani poudarjata, da je treba utrditi napore za ublažitev napetosti, za utrditev sodelovanja, za ustanovitev novega mednarodnega gospodarskega reda, ki bo slonel na enakih pravicah, za spoštovanje neodvisnosti in suverenosti vsake partije in načela o nevmesavanju ter priznanju pravice vsakega naroda, da avtonomno izbere pot svojega razvoja.

KPI in ZKJ menita tudi, da je sedaj ugoden trenutek za razvijanje koristnega dialoga, zlasti v Evropi, med političnimi silami, ki v raznih državah zastopajo koristi delavskega razreda in širokih ljudskih množic.

Obe partiji izražata tudi potrebo po vzpostavitvi novih odnosov med industrializiranimi državami in državami v razvoju ter veliko cenita vlogo neuvrčenih držav.

KPI in ZKJ bosta še naprej dajali vso svojo podporo nadaljnjemu razvoju odnosov med Italijo in Jugoslavijo v korist varnosti obeh držav, odnosov, ki se razvijajo v duhu osimskega sporazuma in helsinške konference.

Iskra, ki je uvodoma poudaril, da ni manifestacija le volilnega značaja, ampak srečanje in dialog KPI z ostalimi demokratičnimi silami.

Začenši s tov. Semo, so se vsi govorniki dotaknili osimskega sporazuma in poudarili, da je velike važnosti tako za Slovence v Italiji kot za vse obmejno prebivalstvo in sploh za narode Jugoslavije in Italije ter konkreten prispevek krepitvi miru in sodelovanja med narodi v Evropi v duhu dogovorov v Helsinkih. Vendar so govorniki kritično ugotovili, da italijanska vlada sporazuma še ni ratificirala zaradi pomanjkanja politične volje krščanske demokracije, ki je popustila pred neofašistično MSI, ki je v parlamentu zagrozila z obstrukcionizmom. Poleg tega je večinska stranka tudi v tej priliki (Nadaljevanje na 10. strani)

12., 13. in 14. junija
festival "Dela" in
"l'Unità" v Dolini

PROGRAM OBJAVLJAMO
NA DRUGI STRANI

V slogi je moč

V slogi je moč. Posebno še sedaj, ko gre za odločilno bitko, ali bo italijanski parlament zares demokratičen, protifašističen, napreden.

Dobro vemo, kdo je doslej zaviral reforme, reševanje krize, sprejemanje zakonov o državljskih svoboščinah, o enakopravnosti manjšin (tudi naše).

Zato morajo te sile plačati za vse to.

Pač pa se morajo okrepiti sile napredka, ki so občutljive za zahteve malih in zatiranih. Med temi predvsem KPI. In na KPI Slovenci, da bomo zraven, ko se bodo reševale naše zadeve tako, kot je treba.

Na levo s komunisti

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kaj pomeni izsiljevanje desničarskih glasov dokazuje še najbolj zgovorno prav naš primer. V Trstu, vemo, demokristjani zbirajo glasove tudi med nazadnjaškimi sloji prebivalstva, ki so še tradicionalno prežeti s šovinizmom, nacionalizmom, ostrim protislovenskim čutom. Prav zaradi izsiljevanja teh slojev, ki so se izražali v enem izmed dveh tržaških demokrščanskih poslancev, nismo Slovenci prejeli bogvekaj od starega in sedaj razpuščenega parlamenta in vlade.

Toda premik v desno v vodstvu krščanske demokracije zaskrblija tudi zaradi politične razsežnosti namer, ki jih ta stranka kani uresničiti, če bo prejela zadostno podporo v državi. Pomislimo samo, kam nas vodi Fanfanija križarska vojna proti "pretiranim državljskim svoboščinam". Mi vemo, da so med temi (neuresničeni), svoboščinami vse naše manjšinske pravice. Utemeljeno si torej lahko od take krščanske demokracije pričakujemo tudi kaj slabšega. Zaradi vsega povedanega vztrajamo pri trditvi, da bodo te volitve politično zelo pomembne, morda odločilnega pomena. Ne smemo se izgubljeni v malih polemikah in iskanju razlik za vsako ceno. Vprašati se moramo, vsak posebej, kaj nam je storiti, da ta zasak v desno kar najbolj učinkovito preprečimo in mu damo, s svojimi glasovi, napreden predznak.

Ne zasaku v desno, pač pa spremeni-mo parlament – v levo. To bodi geslo zadnjega tedna naše volilne kampanje, ko je vsak posamezen glas zelo važen in učinkovit.

Pri tem lahko upravičeno pozivamo Slovence, vse Slovence brez razlike, naj pri teh volitvah ne gledajo skozi prste, pa tudi naj se ne spotikajo ob vsako najmanjšo zapreko ali napako. Ko gre za tako pomembne politične spremembe, kot je sedanja, je potrebna "globalna izbira", ki zadeva celotno politično vzdušje, v katerem živimo.

Komunisti poudarjamo svojo veliko ambicijo po uresničevanju trdne enotnosti vseh Slovencev, ker je v perspektivi naprednega preokreta v Italiji zaobseženo tudi uresničevanje naših večdesetletnih zahtev po enakopravnosti in zaščiti našega razvoja.

Prav zato pa predstavniki KPI, ki bodo izvoljeni 20. junija, poudarjajo svojo obvezo, da bodo pri obravnavanju manjšinskih zadev poslušali mnenja vseh

slovenskih organizacij in ustanov, iskali možnosti sporazumevanja o skupnih rešitvah, ki naj zadovoljijo vse nas. Kajti samo zaščita, s katero smo zadovoljni kot skupnost, lahko zasluži pridevnik "globalna".

Festival "DELA" in "L'UNITA"

v Dolini
12., 13. in 14. junija

Spored:

Sobota, 12. junija: ob 17. uri otvoritev, ob 20.30 nastop pevskih zborov France Prešeren iz Boljunca in Valentin Vodnik iz Doline

Nedelja, 13. junija: ob 16. uri koncert godbe na pihala iz Brega, ob 17. uri nastop tamburaškega zbora iz Kopra, italijanskega ženskega pevskega zbora iz Izole in tržaške folklorne skupine Stu ledi

Na zborovanju bosta govorila

Stojan Spetič
kandidat
za poslansko zbornico
in
Aldo Tortorella
član osrednjega
vodstva KPI

Ponedeljek, 14. junija: ob 20.30 nastop pevskih zborov Slovenec iz Boršta, Slavec iz Ricmanj in Fran Venturini iz Domja

Vse tri večer plesna zabava. Igral bo ansambel Super Group
Prireditelj festivala: Sekcija KPI občine Dolina.

Pogoj za uspeh tega našega boja pa je v splošnem političnem premiku na levo v Italiji, v spremenjenem razmerju sil v novem parlamentu, v večji moči parlamentarnih skupin KPI.

Corrado Belci - VPS

Veste, kdo se je oglašil pred volitvami? Nič manj kot Corrado Belci, tržaški demokristjanski poslanec, član osrednjega vodstva in ravnatelj osrednjega glasila DC "Il Popolo", najtesnejši Zaccagninijev sodelavec, Morov prijatelj, "zaščitnik in pokrovitelj veveric, Slovencev in rezervatov na Krasu". Ministriral pa mu je novi

deželni tajnik demokristianov Sergio Coloni (Klun za "Meridiano" in prijatelj).

In kaj je rekel ta "naš" itd. itd. "veliki prijatelj"? Da "mora biti zaščita Slovencev postopna in ne globalna", češ da je (glej, glej) vse skupaj zelo, zelo zapleteno.

Pravijo pa, da ima Belci zelo dober spomin. Bogve, če se spominja obljub, ki jih je dajal maja 1972, ko je moledoval za slovenske glasove?

In se še spominja zaključkov manjšinske konference v Trstu (bila je, če niste pozabili, na pomorski postaji).

Zapletenost, postopnost... Predvsem postopnost, za katero ne vemo niti (in Belci tega ne pove), kdaj bo prehojena prva "stopnica".

In to ni vse. Belci nam daje še drugi lep primer (skupaj s Colonijem): govori o našem gledališču, ki je že četrty teden zasedeno, ker rimska vlada ni izplačala obljubljenih miloščin.

No, in kaj nam zagotavlja Belci nekaj dni pred volitvami? Da bo predložil zakon za stalnost Stalnega slovenskega gledališča, Coloni pa, da bo rešil vse preko dežele.

Tako se nam je milo storilo, da bi se razjokali od ginjenosti in hvaležnosti. Hvala, hvala vam, naši dragi Veliki Prijatelj Slovencev (odslej: VPS).

Belci VPS pa je pozabil, da je isti zakon obljubil (in prodal) že pred dobrim letom dni. Ni imel materialnega časa, da bi ga napisal.

In mislite morda, da Belci ni imel politične moči, da bi svoja prijatelja Mora in Zaccagninija opozoril na naše gledališče? Saj stalno tičijo skupaj. Morda pa se mu ni ljubilo: čakal je na volitve, čemu sicer služijo predvolilne obljube?

Bodimo srečni, Slovenci, da imamo tako velikega prijatelja. Čez nekaj tisočletij bo zapisano v zgodovini našega naroda, da nam je Belci VPS obljubil in da bo, prej ali slej, obljubo tudi držal. Medtem pa mu osvežimo spomin. Kako? Glasujmo za KPI, morda ga bo zbudilo in se bo spomnil na pozabljene obveze. **

TA JE PA DEBELA!

Na svoji tiskovni konferenci so voditelji SSK utemeljili to, da so šli na volitve s kritiko na račun "italijanskih" strank. Pri tem so seveda vneto kritizirali komuniste in socialiste, ker "ležijo zaščitni zakoni v zaprašenih predalih poslanske zbornice".

Govornik SSK je pozabil povedati, da imajo ključ teh zaprašenih predalov parlamenta demokristjani in da so ta ključ pozabili na dnu lastnih žepov.

Mi pa pravimo, da morajo ti zakoni iz predalov v zbornico, nato pa na uradni list in k izvajanju!

Kako? Volivci naj dajo naprednim silam ključ teh predalov (zadostno večino v zbornicah) in tedaj bomo pokazali, koliko časa zadostuje za odobritev teh zakonov. Žal, da tedaj v parlamentu ne bo zraven nobenega predstavnika SSK. Pa bodo brali iz časopisov. **

**NAROČITE SE NA "DELO"
OBNOVITE NAROČNINO**

Skupna manifestacija KPF in KPI v Parizu

Za Evropo delovnih ljudi v svobodi napredku in demokraciji

Dne 3. t.m. je bila v Parizu mogoča manifestacija KP Francije in KP Italije. Na njej sta govorila generalna sekretarja partij, Georges Marchais in Enrico Berlinguer. Obravnavala sta vprašanja, ki so v zvezi s sedanjim gospodarskim, družbenim in političnim položajem v zahodni Evropi in v svetu, vprašanja "nove Evrope", ki naj bo neodvisna in plod sodelovanja komunistov, socialistov, socialdemokratov, kristjanov in drugih demokratičnih ljudskih sil, ter vprašanja boju za socializem v zahodni Evropi.

Objavljamo povzetek iz govora, ki ga je na omenjeni skupni manifestaciji imel generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer.

Povzetek iz govora tov. Berlinguerja

— Nismo bili ne mi ne vi, francoski tovariši tisti, ki smo znašli besedo "evro-komunizem". Toda že dejstvo, da ta beseda na široko kroži v mednarodnem tisku in dviga na različnih področjih toliko pričakovanj in vprašanj, je jasen znak zanimanja za naši partiji, za njuna stališča in pobude v notranjem političnem življenju, za vizije, ki jih imata o vprašanjih poti v socializem in značilnosti, ki jih te poti imata v državah, kakršni sta naši.

Jasno je, da obstajajo pomembne razlike med položajem v Franciji in položajem v Italiji, obstajajo tudi zgodovinske razlike in različne izkušnje obeh partij ter v tem, kako pristopata k temu ali onemu vprašanju. Toda to ne zmanjšuje, nasprotno večja, pomenaših skupnih naporov ter možnosti za doseganje večjih sadov za obe partiji, za obe državi, za sile napredka celotne Evrope.

To je potrebno — je nadaljeval Berlinguer — zakaj naši državi in vse države kapitalistične Evrope so v globoki in hudi krizi. Ta kriza se odraža na različne načine v raznih državah, toda povsod osvetljuje odgovornost, nesposobnost in tudi zaton vodilne vloge starih vladajočih skupin.

Tako kot v preteklosti konservativne in reakcionarne skupine zvrčajo največjo težo krize na delavski razred, na mladino, na ženske množice in na srednje sloje. In tako kot v preteklosti so v vodilnih skupinah tudi taki, ki bi radi še naprej ukazovali, napadali ter ogražali demokratične pravice in svoboščine v notranjosti posameznih držav, na mednarodni ravni pa sabotirali pomiritev, sodelovanje in miroljubno sožitje.

Toda časi so se spremenili. Ne živimo več v tridesetih letih, ko je bil fašizem. Že na oblasti v Italiji, ko je zrušil demokracijo v Nemčiji in Španiji ter sprožil drugo svetovno vojno. In ne živimo več niti v petdesetih letih, ko je — po razbitju velikega protinacističnega zaveznitva ter demokratičnih in ljudskih zaveznitva, ki so nastala v raznih državah — Evropa spoznala hladno vojno' z vsemi ločitvami, ki so ji sledile tudi v okviru delavskega gibanja.

Danes, z razliko od preteklosti, se v Evropi uveljavlja stvarnost pomiritve in obstajajo vsi pogoji ter volja za poraz sil, ki bi rade preprečile nadaljnjo pot. Pomiritev, miroljubno sožitje in sodelovanje so življenjska nujnost za vse človeštvo. Mi in vi se borimo — tako je poudaril tovariš Berlinguer — za stvar, ki je skupna vsem silam miru naši dežel in v svetu.

Toda danes z razliko od tridesetih in petdesetih let, so spremenjeni in se spreminjajo tudi odnosi med silami razredov in strank v notranjosti posameznih držav, začeni v Franciji in Italiji. Narašča borbenost, politična zrelost in organizirana sila delavskega razreda. Na prizorišče prihajajo nove sile, ki prav tako kot mi hočejo spremeniti družbo, to so kmečke množice, mladina, ženske, kulturni delavci in pripadniki srednjih slojev, ki so objektivno novi zavezniki delavskega razreda. Od nas odvisi, da te sile postanejo protagonisti splošnega gibanja za prenovitev. Delavske, demokratične in ljudske sile so torej danes močnejše od konservativnih in reakcionarnih sil.

To postaja vidno zlasti v državah, kot sta Italija in Francija. Toda tudi v mnogih drugih državah kapitalistične Evrope, ki gre naprej, postaja jasno, — tako je poudaril Berlinguer — da ni premika na desno temveč na levo.

Ta stvarnost sedanjega časa ustvarja nove možnosti za dialog, srečanja in skupne akcije med delavskimi in ljudskimi silami različnih političnih in idejnih usmeritev, bodisi v posameznih državah kot na evropski ravni, med komunisti, socialisti, socialdemokrati, kristjani in drugimi naprednimi silami.

Ena izmed značilnosti vaše in naše obveze — tako je nadaljeval Berlinguer — je politika najširše enotnosti, vztrajne borbe za odpravo ločitev. Politika enotnosti se, naravno, izraža in uresničuje ob upoštevanju posebnosti delavskega in ljudskega gibanja in kompleksnega položaja v Franciji in Italiji.

Druga značilnost akcije naših partij — je dejal Berlinguer — je njuna sposobnost, da razvijeta in prenovita našo politiko, stoječ trdno na načelih, ne da bi bili jetnik formul ali zastarelih izkušenj, ki se kažejo neprimerne za pogoje, v katerih se razvija borba za socializem v državah, kakršni sta naši.

Mi, italijanski komunisti, tako kot vi — je poudaril Berlinguer — se zavedamo tega, kaj je za svetovno zgodovino pomenila oktobrska revolucija in njena zmaga.

Toda družbe, ki so nastale po zmagi v Sovjetski zvezi — je dodal — in po drugi svetovni vojni v vzhodni Evropi, skupaj z velikimi in pozitivnimi uresničitvami predstavljajo aspekte, ki jih kritično ocenjujemo in ki jih ni mogoče uveljaviti v državah, kakršni sta naši.

Mi in vi smo podčrtali, da ni "modelov" socializma, ki naj bi jih posnemali. V sleherni državi mora delavski razred iskati svojo lastno pot. To prinaša tudi priznanje in uveljavitev popolne neodvisnosti sleherne komunistične partije. In vsem je znano, kako KP Francije in KP Italije zvesto zagovarjata to načelo, ki nikakor ni v nasprotju s internacionalističnim duhom in ki navdihuje naš boj in gibanje za emancipacijo ter osvoboditev na vseh delih sveta.

O PLURALIZMU

V skupni izjavi, ki sta jo podpisali naši partiji je zapisano, da 'bodo morale biti zagotovljene in razvite vse svoboščine, ki so nasledek bodisi velikih revolucij meščanske demokracije, bodisi ljudskih bojev pod vodstvom delavskega razreda. Gre za svobodo mišljenja in izražanja tiska, zbiranja in združevanja, manifestiranja in gibanja ljudi v državi in tujni, za nedotakljivost zasebnega življenja, veroizpovedi, za popolno svobodo gibanj in prepričanj v filozofiji, kulturni in umetnosti. Francoski in italijanski komunisti so za pluralizem, vključno z obstojem in dejavnostjo opozicijskih političnih strank, za svobodo izobraževanja in za možnost demokratične izmenjave večine in manjšine, za laičnost in demokratično delovanje države, za neodvisno pravosodje. Prav tako se zavzemajo za svobodo delovanje sindikatov. Poseben pomen pripisujejo razvoju demokracije v podjetjih, kjer naj bi imeli delavci resnične pravice pri upravljanju in obsežne pravice pri odločanju. Demokratična decentralizacija države mora določati vedno večjo vlogo pokrajinam in krajevnim ustanovam, ki morajo imeti čim večjo avtonomijo pri izvrševanju svojih nalog'.

Pred nedavnim je bil v Hannoveru kongres nemške krščansko-demokratične stranke. Kongresa so se udeležili tudi nekateri znani predstavniki evropskega konservativizma, kor npr. gospa Teatcher, vaš Lecanouet, naš Fanfani, katerega so pozdravili kot "vzгляд protikomunizma". Na tem kongresu Straussove stranke so dvignili krik, ki naj bi postal geslo vseh desničarskih sil Evrope: "svoboda ali socializem". Taka je torej ukana, za katero desnica meni, da bo prikrla svojo protidelavsko in protidemokratično politiko.

Tej lažni alternativni odgovarjamo z našim bojem proti konservativizmu in slehernemu avtoritarizmu, z našim bojem za svobodo in za socializem, za napredo-

Iz govora tov. Berlinguerja

(Nadaljevanje s 3. strani)

vanje na poti v socializem v demokraciji in svobodi, za uresničitev vseh svoboščin skupaj s socializmom. Taka je linija francoskih in italijanskih komunistov za njihovi državi in za zahodno Evropo. Taka je linija španskih tovarišev v njihovem težkem in pogumnem boju za to, da bo Španija postala svobodna in demokratična država.

Na tej poti bomo delali za to, da se srečamo z vsemi drugimi delavskimi in ljudskimi silami, ki stremijo po izgradnji miroljubne in demokratične Evrope ter napredka delavcev.

Berlinguer je zatem govoril o italijanskem političnem položaju. Dejal je, da politika vlad, ki jih je vodila krščanska demokracija, — ki ni sposobna, da bi rešila gospodarsko, družbeno in politično krizo v Italiji — potiska državo čedalje bolj v ozadje, vsled česar je dejansko faktor neravnovesja in nestabilnosti. Prvi, ki čutimo posledice tega položaja, smo mi Italijani, vemo pa da so zaradi tega zaskrbljene tudi druge evropske države. Politika, ki jo predlagamo teži za tem, da pride do demokratične in prenovitvene rešitve italijanske krize, da bi Italija ponovno uživala zaupanje, da bi aktivno sodelovala z vsemi evropskimi državami in z vsemi državami na svetu.

PREDLOG KPI

Vi prav gotovo poznate predlog, ki ga je naša partija postavila za premostitev krize v Italiji. Zahtevamo novo politično vodstvo države, ki naj bo osnovano na sodelovanju vseh demokratičnih in ljudskih sil, všteti komunistično partijo. Po našem mnenju ni druge rešitve kot ta, da dobi vlada italijanske republike politično in moralno oblast in da je deležna potrebnega odobravanja na bazi. Tako kot doslej ni mogoče več naprej. Kajti vsem je znano, da ni področja v življenju

države, ki ne bi bilo prizadeto zaradi nereda; najbolj prizadete pa so delavske množice. Inflacija postaja z dneva v dan hujša, ustvarja še hujši nered v državnih financah; draginja narašča, istočasno pa se manjša proizvodnja, krči število delovnih mest. To najbolj občuti mladina, ki ne najde ustrezne zaposlitve.

Ljudske množice in celotna družba — je podčrtal Berlinguer — občutijo strahotne pomanjkljivosti in slabo delovanje državnih ustanov, šol, univerze, bolnišnic. Obstoječe stanje skušajo izkoristiti nazadnjaške, reakcionarne sile, kar dokazujejo številne provokacije, atentati, fašistični napadi ter poskusi, da bi sprevrgli demokratično državno ureditev. Vse to se v Italiji označuje kot strategija napetosti in nereda. Vendar pa je značilno, da se kljub vsemu temu Italija ni premaknila na desno, pač pa so se utrdile pozicije delavskega gibanja in demokracije.

Velika večina ljudstva je odločno zavrnila strategijo napetosti in prevratniške poskuse, terorizem in nered. Razvijajo se delavski in ljudski boji, ki so že dosegli pomembe pridobitve. Referendum leta 1974 je zabeležil veliko zmago laičnih demokratičnih sil ter poraz mračnjaških sil. Izredno pomembno vlogo so pri referendumu imele ženske množice. Na upravnih volitvah junija preteklega leta je prišlo do nadaljnega napredovanja leve in zlasti komunistične partije. Posledica tega je, da je sedaj v šestih deželah, v mnogih pokrajinah in v mestih kot so Turin, Milan, Benetke, Firenze, Neapelj, ljudske uprave. V mnogih deželah in v krajevnih upravah so nastale nove oblike konvergenč, v katerih sodelujejo tudi manjše stranke in v nekaterih primerih celo kiščanska demokracija“.

Zadnji del svojega govora je tovariš Berlinguer namenil italijanskim delavcem, ki živijo v Franciji in v drugih državah zahodne Evrope, zaključil pa je z voščilom francoskim tovarišem, da bi v bojih, ki jih vodijo, dosegli nove uspehe in da bi si tudi Francija odprla svojo pot v socializem.

Ob 30-letnici republike

30 let je minilo od tedaj, ko se je na osnovi protifašističnega odporništva rodila italijanska republika. Na referendumu, ki je bil 2. junija 1946, je večina državljanov glasovala proti monarhiji in jo s tem kaznovala, ker je skozi četrto stoletja nudila podporo fašizmu in ker je bila sokriva zločinov, ki jih je le-ta zagrešil.

Z referendumom 2. junija 1946 je za Italijo nastala nova doba. Z njim seveda niso bila rešena številna pereča vprašanja, kot niso rešena niti danes, vendar se je tedaj odprlo novo poglavje v zgodovini države. Začelo se je prenavljanje države, začela se je gradnja nove demokratične strukture, ki naj ustreza času in željam državljanov in ki naj odseva vrednote protifašističnega odporništva. Treba je bilo sprejeti novo ustavo, ki naj ustreza pojmovanju razmerja: država-državljan; skratka: treba je bilo začeti z novim, splošnim procesom demokracije. In od takrat je republika prehodila veliko poti.

Vendar od tridesetletnici beležimo še velike pomanjkljivosti, srečujemo pa tudi mnogo ovir na poti uveljavljanja in izvajanja republiške ustave.

Državi še nismo uspeli zagotoviti stabilne vlade, ker razne politične sile nočejo upoštevati naše komponente. In vendar je prav ta komponenta edina, ki lahko nudi potreben doprinos za rešitev temeljnih vprašanj, ki tarejo državo in njeno prebivalstvo.

Če toliko let po koncu vojne, osvoboditve izpod nacifašizma, ustanovitve republike in sprejema demokratične ustave obstaja še tako močna diskriminacija do stranke, ki je dala v protifašističnem odporištvu in v osvobodilni vojni ter v gradnji nove družbe tako visok in kvaliteten doprinos, je dokaz, da si mora demokracija pri nas krčevito in z veliko muko utirati pot. Da je to res, potrjujejo številni primeri: način delovanja raznih državnih odsekov, zadržanje sodstva, policijskih in vojaških vrhov, ki so v mnogih primerih vredni najostrejše kritike.

Ob vseh teh ugotovitvah pa ne moremo mimo položaja, v katerem se nahaja slovenska narodnostna manjšina, ki še ne uživa vseh pravic, ki bi jih, na osnovi demokratične ustave, morala imeti. Našo narodnostno skupnost, ki živi v deželi Furlaniji - Juljski krajini še vedno delijo na razne kategorije. Še vedno odklanjajo zakon, ki naj bi celotni skupnosti jamčil nemoten in vestanski razvoj. Še vedno ne priznavajo pravice izvoljenim predstavnikom slovenske narodnosti, da bi v vseh krajevnih ter v deželni svetovi, v upravnih telesih — v krajih, kjer prebivajo Slovenci — izvoljeni predstavniki lahko govorili v svojem jeziku.

Tridesetletnica republike in ustave nam mora biti nujno opozorilo, da je treba nadaljevati in pospešiti pravičen boj za popolno uveljavitev demokracije.

JELKA GERBEC

Goriško **DELO**

Prispevek h kulturni politiki KPI

Slovence, ki živimo v Italiji, zelo zanima kulturna preosnova italijanske družbe. Do sedaj smo bili v bistvu žrtev zaprtosti, ki maliči kulturne ustanove države, ki se je zagneznila v miselnost marsikaterega italijanskega človeka. Uradna kultura je pri nas še vedno močno zaprta tistim oblikam izražanja, ki rastejo iz ljudskega življenja, zaprta je evropskim kulturnim tokovom, odklanja prispevke, ki živijo izven institucionaliziranih struktur. Dovolj je, da pogledamo šolske učbenike in videli bomo, kako krčevito so vezani na razne Cezarje, Napoleone, Danteje in kako prezirajo dejansko ljudsko življenje, trpljenje, boj za kruh, skratka to kar je ljudem najbližje. Novejši in problemski kulturni predlogi ostanejo izven šolskih programov že kar po pravilu.

V tem vzdušju se odigrava usoda narodnostnih manjšin. Manjšine niso nikoli dobile priznanja, kot skupnosti, ki bogatijo kulturno zakladnico celotne družbe. Miselnost zaprtosti je naprimer onemogočala, da bi v Trstu, Gorici in Benečiji italijanski sosedje spoznali vsebine slovenske kulture. Slovenci smo ostali izven uradnih kulturnih načrtov! / zadnji primer je naše gledališče / in smo zato še vedno neznanka. Ljudje vejo, da smo, da govorimo slovanski jezik, sprašujem pa se, koliko naših sodržavljanov pozna našo zgodovino in naše kulturne boje. Že od davnaj živimo na tej zemlji. Primorska je dala veliko kulturnih mož, bila je važno slovensko kulturno središče od Trubarja dalje. Po zadnji vojni smo Slovenci, ki smo ostali pod Italijo, spletli bogato mrežo kulturnega dela. Kdo pozna danes naš trud in našo vrednost? Italijanski dijak ne izve o nas ničesar, časopisi nas omenjajo predvsem kot politični problem, italijanski radio in televizija o nas molčita. Za nas je seveda vse to tragično, saj zid molka in nevednosti povzroča hitrejšo asimilacijo. Kdor ne pozna našega intimnega, kulturnega jaza, kdor ne ve za našo vrednost, ta nas ne bo nikoli spoštoval za to, kar smo. Če nas ne bo spoštoval in poznal, ga ne bo preveč bolelo, če se izgubimo. To je dejstvo, preko katerega ne moremo. Zavedati se moramo, da vprašanja Slovencev v Italiji ne bomo rešili le politično; potrebno je, da italijanski ljudje in ustanove vidijo v nas subjekt, ki proizvaja kulturne dobrine in z njimi plemeniti vso družbo. Poznanje naše kulture bo italijanskim sosedom preprečilo, da nas hote ali nehote prisilijo v asimilacijo ali pa v geto.

KPI ima tu velike obveznosti

ACE MERMOLJA

Odstranjena nevarnost komisarske uprave na pokrajini

Toda centristično "večino" pogojuje zadržanje MSI

Goriška pokrajina ne bo imela komisarja. Na seji, dne 4. junija, je pokrajinski svet odobril proračun za leto 1976 in se tako izognil razpustu. Tako se je končala prva faza krize, ki se je začela z izvolitvijo enobarvnega odbora DC s podporo PSDI in PRI in ki ni dobil nikoli pozitivnega izhodišča v enotnem sporazumu vseh strank ustavnega loka; le ta bi zagotovil pokrajini trajno upravo. Ne smemo pozabiti, da razpolaga centristična večina samo z 12 glasovi; 11 jih ima levičarska opozicija (8 komunisti in 3 socialisti); 24. glas, glas misovca postane zato odločilen vsakokrat ko večina ne pridobi naše naklonjenosti. Že večkrat se je odbor rešil z odkrito podporo misovskega svetovalca, ali z njegovim vzdržanjem ali z njegovo dobrohotno odsotnostjo. Komunisti smo, skupaj s socialisti, vedno izkazali odprtost do vsake rešitve, ki ne bi pomenila načelno izključitev komunistov in bi dajala tako pokrajinski upravi pečat anti-fašizma. Ne upoštevajoč novega razmerja sil, ki je nastal v krajevnih ustanovah po

15. juniju, so demokristjani in njihovi zavezniki nasprotovali vsakemu sporazumu, ki bi pomenil neposredno ali posredno udeležbo komunistov v upravljanju pokrajine.

S takimi stališči smo prišli do tistega odločilnega momenta, ki je odobritev proračuna. Ne bomo tukaj analizirali pomankljivosti proračuna, dovolj je, da povemo, da ni v njem nobene izredne postavke in da se omejuje samo na navadno upravljanje. Bolj pomembne pa so okoliščine, ki so privedla do odobritev takega proračuna.

S proračunom so bile povezane še resolucija o spremembi notranjega pravilnika, ki bi zagotovila rabo slovenščine v pokrajinskem svetu, in ustanovitev avtobusnega pokrajinskega podjetja, ki bi moralo nadomestiti dosedanje privatno podjetje Ribi. Mi smo zahtevali, da se najprej glasuje za resolucijo o rabi slovenščine, saj je pri tem potrebno uvesti tehniška sredstva, ki ne morajo mimo proračuna. Predsednik Agati je to zahtevo

zavrnil, češ da o resoluciji ni mogoče glasovati, ker ni bila na dnevnem redu; v tem je dobil vnetega zagovornika v misovskem svetovalcu, ki mu je nudil vsa "juridična" sredstva za ponovno odlašanje. Nato je prišlo do odobritev proračuna; odločilno je bilo še enkrat vzdizanje misovca, kajti večina se je "izkazala" samo z njegovo naklonjenostjo. Na koncu, tokrat ob odsotnosti misovca, je pokrajinski svet ustanovil pokrajinsko avtobusno podjetje. Ta "rešitev" problema javnih prevozov nas ne zadovoljuje. Pokrajinsko podjetje se v bistvu ne razlikuje od privatnega, saj ne predvideva nobene demokratične kontrole. Tako ustanovitev pomeni, končno, tudi negrado podjetju Ribi, kateremu se poravna deficit in odkupi ves zastareli objekt. Ta nagrada ni sprejemljiva predvsem zato, ker je podjetje Ribi, zadnja leta svojega delovanja, imelo že preveč javnih podpor, tako deželnih kot tistih iz državnega sklada za prosto cono.

Ni bil naš namen govoriti tako obširno o krizi v pokrajinskem svetu, mislimo pa, da nam ti dogodki še enkrat dokazujejo povezavo, ki obstaja med določenim načinom vladanja, tajnimi sporazumi s fašistično stranko, podporo privatnemu parazitskemu kapitalu in, kar nas še posebej skrbi, vpliv, ki ga ima to zavezništvo na nereševanje naših narodnostnih vprašanj.

Pokrajinska uprava je postala prvak vseh tistih sil, ki nočejo priznati novih okoliščin in ki ovirajo tudi pri nas demokratični razvoj družbe.

Tudi v naši pokrajini ni bil 14. junij zaman. Demokratično upravo je dobilo več občin; naj omenim samo Tržič, Gradišče in Krmin. Povsod se je izkazalo, da je danes mogoč nov način vladanja, ki temelji na krajevni avtonomiji in na širši podpori ter udeležbi vsega delovnega ljudstva. Izkazalo se je tudi, ob hudem potresu, ki je prizadel našo deželo, da je ta način vladanja najbolj ustrezen tudi v trenutkih, ki, zahtevajo sodelovanje in požrtvovalnost najširših množic.

Iniciativa krajevnih svetov je dobila poseben pomen tudi pri vprašanjih, ki zadevajo nas Slovence. Tukaj mislim posebno na pobude, ki jih je dala krminska občina na krepitev in nadaljni razvoj tamkajšnje slovenske narodnostne skupnosti.

Ni nam treba poudarjati, da smo bili komunisti v prvi vrsti v tem gibanju, ki je ustvarilo resnično spremembo v krajevnih skupnostih. Ta je pot, ki bo zagotovila tudi nam Slovincem avtonomen razvoj v novih družbenih odnosih.

Leto izkušenj po 15. juniju nam pove, da priznanje centralne vloge v upravljanju države, katero smo dali izvoljenim svetom, ni nekaj drugega od razrednega nazora, ki je v tradiciji delavskega gibanja. Je pa posledica take analize notranjih protislovij kapitalistične družbe, ki zahteva kompleksnejši in bolj artikuliran nazor o prehodnem procesu in predvideva tako obnovitev delavske hegemonije, ki priznava razrednim protislovjem politično projekcijo ter išče najustrenejši demokratični način vladanja, ki bi zagotovil odpravo takih protislovij.

IVAN BRATINA

Kraški delovni ljudje bodo oddali glas komunistični partiji

Doberdob spada v takozvani rdeči obroč tržiškega okraja, ki šteje 8 občin. Pravzaprav ne gre več za obroč, kajti po volitvah 15. junija ima tudi Tržič, kot zadnji, levičarsko upravo. Na zadnjih volitvah je KPI v doberdobski občini dosegla 54, 88% glasov. Jasno je, da ta rezultat nismo dosegli kar čez noč in da je potrebno iskati rdeče korenine nazaj v preteklost.

Že takoj v začetku tega stoletja so v Doberdobo nastale številne družbenopolitične organizacije in društva, ki so v precejšnji meri vplivala na politično opredelitev prebivalstva. Omenili bi samo nekatere, najvažnejše. V letu 1908 je nastala kmečka posojilnica, ki je doberdobske kmete osvobodila izkoriščanja s strani maloštevilnih premožnejših družin. Isto vlogo je imela tudi zavarovalnica za živinorejo, ki je nastala nekaj let pred prvo svetovno vojno. Tudi godba na pihala Kras in Sokolsko društvo (1911-1912) sta bili napredno usmerjeni. Godba na pihala je ob prvem svojem nastopu, maja 1913, (o tem dogodku je ogranjena slika) igrala Internacionalo. Prvo politično društvo, Ljudski oder, je nastalo leta 1921. Prav v tem društvu so se kovali značaji prvih doberdobskih komunistov.

Zelo vpliv na politično in socialno opredeljenost Kraševcev je imela in jo ima še dandanes tržiška ladjedelnica. Duh oktobrske revolucije, ki je prepravil tedanji Evropo, se je globoko vsidral tudi v ladjedelnico. Poleg tega je nekaj Doberdobcev sodelovalo v oktobrski revoluciji na strani boljševikov. Ideje Lenina in Mara so v tržiški ladjedelnici, na podlagi diskusij in razprav, dobivale vedno jasnejšo in realnejšo obliko. V težkih letih fašističnega terorja so se v tovarni organizirale "trojke". Kraševci, ki so bili podvrženi težkemu delu in narodnemu zatiranju, so v mladi komunistični stranki dobili svojega naravnega zaveznika. Ko je v teh težkih letih nastala organizacija "Rdeča pomoč" so se njej pridružili tudi kraški delavci in kmetje in so v njej sodelovali do zloma fašizma. Oktobra 1942 je fašistična policija aretirala 8 Doberdobcev in 6 Jameljcev, ki so sodelovali v tej organizaciji. Po padcu fašizma so prav ti tovariši, oktobra 1943, ustanovili prvo komunistično celico v Doberdobo, ki je med NOB imela vodilno vlogo pri organiziranju oroženega odpora proti nacifašizmu. V NOB so slovenski in italijanski delavci tržiške ladjedelnice, pred nosom nacifašističnih baričev, organizirali vrsto nabiralnih akcij.

Iz same ladjedelnice so poslali partizanskim enotam na tone raznovrstnega blaga, živeža in opreme za partizanske tiskarne. Prav v teh letih se je prijateljstvo med slovenskimi in italijanskimi delavci, ki ga

fašizem ni mogel nikoli zatreti, še bolj okrepo. Razumeli so, da se borijo proti istemu sovražniku — nacifašizmu, ki je hotel ukleniti delavski razred in uničiti Slovence. Med tem se je okrepila tudi narodna zavest Kraševcev, kajti italijanski delavci in predvsem komunisti so se zavedali, da kdor se odpove narodni zavesti še toliko lažje izda delavski razred. Vsaka pridobitev za slovensko narodno skupnost je tudi pridobitev za delavski razred in obratno. Delavski razred ne bo užival vseh tistih pravic, ki jih predvideva italijanska demokratična ustava, dokler bodo narodne manjšine v manjvrednem položaju. Teh načel se drži sekcija komunistične

partije tržiške ladjedelnice. Že pred leti je prav ta sekcija dala pobudo, da se v celi pokrajini uvede dvojezična izkaznica. Vrsto pobud je sprejela na zanjem kongresu, ki je bil februarja t.l. in se tičeje problemov slovenske manjšine. Poleg tega je na tem kongresu slovenski tovariš govoril v materinem jeziku, medtem ko so se vladni krogi, v pokrajinskem, deželnem in vsedržavnem merilu, ubadali z različnimi paragrafi, z namenom, da bi nam to pravico ovrgli. Italijanski delavci so nam kaj preprosto dokazali, da ni za to nobene ovire, če obstoja politična volja. To je vse nekaj drugega kot "utapljanje" v italijanskih strankah o katerem demagoško bobnajo prvaki "Slovenske skupnosti", med katerimi so redki tisti, ki so kdaj prestopili prag tovarne in še takrat ob priliki kakšne slovesnosti.

Zaradi tega smo prepričani da bodo kraški delavci, kmetje, obrtniki in mladi intelektualci, kot doslej, oddali svoj glas komunistični partiji — saj je to naša partija.

JOŽE JARC

Komunisti se zavzemamo za novo napredno obliko demokracije

Vprašanje politike družbenoekonomskega razvoja in politike prostorskega načrtovanja postaja vedno bolj ključno vprašanje za razvoj slovenske manjšine v deželi in v naši pokrajini. Danes je rešitev tega problema nujna vsaj iz dveh razlogov: zaradi škode, ki jo je na tem področju povzročila celotni slovenski skupnosti politika vladajočih sil in zaradi novih perspektiv in problemov, ki jih izvajanje osimskega sporazuma odpira pri reševanju problema zaščite manjšine.

Teritorialna politika lokalnih vodilnih sil, s krščansko demokracijo na čelu, je bila vsa povojna leta podrejena špekula-

tivnim koristim tistih ekonomskih krogov, katerih pglavitni interes je ohranjanje pozicij parazitarnе rente. Tudi v obdobju levosredinske uprave in urbanističnega načrtovanja so morale nositi vse breme javnih posegov v prostorsko ureditev predmestne in okoliške vasi, predvsem tiste, kjer strnjeno živijo Slovenci, kjer se je dosledno izvajal proces kolonizacije in ropa, ki je težil k uničenju njihove specifične ekonomske dejavnosti. (Primer štandreškega specializiranega kmetijstva, ki ga je goriški splošni regulacijski načrt zadušil s koncentracijo velike večine vseh javnih posegov — od industrijske cone do

Moški pevski zbor Kras iz Dola in Poljan, ki ga vodi Pavlina Komelova, je v soboto 5. t.m. slavil 25-letnico svojega dela. Slavnostni koncert je bil v novem kulturnem domu Andrej Budal v Štandrežu. Ob tej priložnosti so pevci, ki so v zboru že 25 let, in prevodnja prejeli spominske plakete. S temi plaketami je društveni odbor izkazal zaslužen priznanje požrtvovalnim pevcem in njihovi učiteljici. Slavljencem Krasa iskreno častitamo in jim želimo mnogo nadaljnjih uspehov

ljudskih naselij —, je dovolj zgovoren). Taka politika je predvsem prizadela Slovence, ne samo zato, ker nasilno spreminja etnično stvarnost naših krajev in uničuje tradicionalno ekonomsko bazo manjšine, ampak tudi zato, ker se ta proces vrši ob popolnem pomanjkanju perspektiv za družbenogospodarski razvoj slovenske narodnostne skupnosti v prihodnosti. Posledica tega je, da je naša manjšina, kot skupnost, kot družbena stvarnost, dejansko emarginirana v splošnem procesu ekonomskega in družbenega razvoja.

Krščanska demokracija, kot vodilna stranka na državni in lokalni ravni, nosi poglavitno odgovornost za politiko integracije, ki se je kljub normalni toleranci in uradnim izjavam dejansko izvajala in ki teži k postopnemu spreminjanju etničnega ravnotežja v naših krajih. Veliko odgovornost pa nosijo tudi tiste politične sile, ki so podpirale občinski odbor prav v letih, ko je bil odobren splošni regulacijski načrt.

Po osimskem sporazumu se nobena politična sila, pri reševanju vprašanja celovite zaščite Slovencev v Italiji, ne more več sklicevati na mednarodne pogodbe ali

na načela postopnosti. Svobodni razvoj slovenske narodnostne skupnosti je danes dokončno in izključno stvar izvajanja ustave. Stališče, ki ga politične sile zavzamejo do tega vprašanja, je najzanesljivejše merilo za njihovo demokratičnost.

Komunisti se zavzemamo za novo, napredno obliko demokracije, ki naj temelji na podpori in na udeležbi najširših ljudskih množic, zavzemamo se za nov način vladanja, ki se mora izvajati v dosledni decentralizaciji, kakor tudi preko vseh različnih oblik demokratičnega predstavnštva in združevanja, v katerih se neposredno izražajo interesi in volja ljudstva. V ta okvir postavljamo tudi smernice za reševanja problema razvoja slovenske manjšine. Do danes je morala slovenska narodnostna skupnost pasivno sprejemati politične izbire, ki so nastale proti volji prizadetega prebivalstva. Poglavitni pogoji, za dejansko spremembo dosedanje politike je zagotovitev možnosti za aktivno in neposredno udeležbo naše manjšine v vseh izbirah in odločitvah, od katerih je odvisen njen ekonomski, družbeni in kulturni razvoj.

MIRJAM KOREN

O delovanju enotne občinske uprave v Sovodnjah

Pred letom dni smo se v Sovodnjah komunisti sporazumeli s tovariši socialisti za skupen nastop na občinskih volitvah, ker smo samo tako lahko zagotovili napredno in demokratično upravo naše občine. Samo z enotnim nastopom lahko v naši občini sledimo tradiciji NOB in samo z enotnim nastopom osvetlimo in utrdimo tudi to, kar so nam naši borci, z velikimi naporji in žrtvami, priborili.

Akoravno sedaj ne gre za upravne volitve, je vseeno pravilno, da se oceni enoletno delovanje komunistov v upravljanju naše občine. Tako se namreč oceni prizadevanje tistih, ki so z ljudstvom v najbolj neposredni zvezi, zakaj ravno to je bila naša poglavitna skrb — stalna povezava med ljudstvom in upravitelji, ki jih je pravzaprav ljudstvo izvolilo in jim zaupalo.

Tudi zato smo se že od vsega začetka zavzemali za demokratizacijo občine, za vaške konzulte, t.j. organizme, ki morajo tesno sodelovati z občinsko upravo pri reševanju problemov vasi, saj ravno domačini o svoji vasi največ vedo. Pripravili smo pravilnik, toda, ker je bil pred kratkim odobren državni zakon o decentralizaciji, ga bomo morali nekoliko spremeniti, naša obveza pa je bila in ostane ta, da moramo decentralizacijo čimprej in na najboljši način izpeljati; kajti direktno sodelovanje vseh občanov pri upravljanju občine je najtrdnije jamstvo, da se občina upravlja na najboljši način. Zna biti, da zgleda kakšenkrat občinsko upravljanje nekoliko počasno in nerodno, kar je zaradi birokracije in kronične krize krajevnih ustanov tudi razumljivo; ravno zato je pa nujna prisotnost in angažira-

nost vseh občanov, ki morajo spodbujati in bodriti občinske upravitelje.

Ena najbolj značilnih pobud naše občine je bilo prizadevanje za obnovo zakona o prosti coni. Ravno zaradi ugodnosti proste cone se namreč naša občina lahko ponaša s pozitivnim proračunom. No, in naša občina je prva in najbolj odločno pritisnila na politične sile in na parlament, da je bil nov zakon o prosti coni odobren. Ne samo to, ampak tudi, da je nov zakon mnogo boljši od prejšnjega, saj imajo sedaj v upravljanju proste cone važno besedo ravno krajevne ustanove. V upravnem odboru proste cone sta tudi dva sovodenjska občinska svetovalca in prepričani smo, da bosta odgovorno in kompetentno zastopala ter branila koristi naše občine. (Do sedaj pa nismo imeli pri tem nobene besede in je vso stvar vodila le trgovinska zbornica.)

Poleg drugih konzorcijev je naša občina tudi član konzorcija za industrijsko cono. Glavna naša skrb v tem konzorciju je bila: preprečiti razlašanje zemlje med Štandrežem in Sovodnjami. Stalno priporočamo goriški občini, naj vendar neha zasedati slovensko zemljo in naj svojo industrijo usmeri onkraj Soče, ker so Štandreški domačini že dovolj žrtvovali za splošni napredek goriške občine. Zgleda da nismo naleteli na povsem gluha ušesa, saj bodo v kratkem pristopile v ta konzorcij tudi bližnje občine na oni strani Soče, kar je edino pravilno; kajti na industrijski razmah je treba gledati v pokrajinski in deželni perspektivi. Na tak način se bo tudi ublažil pritisk na slovensko zemljo in bo omogočen razmah specializiranega kmetijstva med Sovodnja-

mi in Štandrežem. Seveda je goriška občina tudi pri tem sama sebi protislovna, saj se je polakomnila tudi sovodenjske zemlje (tekstilna tovarna). Ta zemlja je svojčas pripadala štandreški občini (ko je bila ta še samostojna), toda njeni gospodarji so sami Sovodenjci. Zato je predsednik republike leta 1951 pravilno z dekretom dodelil to zemljo sovodenjski občini. Sedaj bi si rada Gorica to zemljo prisvojila, misleč, da bomo v to privolili, saj da je naša občina majhna in šibka v primerjavi z goriško. Toda mi se bomo odločno borili za naše pravice in ne bomo dovolili, da bi nas izigrali. Zato ne bo smelo nikdar priti do cepljenja naše občine.

Ob vsaki priliki nam višji organi delajo težave. Še vedno so naše ulice poimenovane po raznih Savojskih, kraljicah in podobno. Glavna ulica se še vedno imenuje "Impero", kar smo podedovali od tako tragično znane fašistične strahovlade. Dragotin Kette, eden največjih ustvarjalcev naše Moderne, ni zaslužil, da bi se po njem imenovala ena izmed naših ulic, "ker je umrl premlad". Točno tako pravijo državni birokrati, ki so še vedno zakrknjeni nacionalisti in tudi na tak način dokazujejo "razumevanje" do našega jezika in naše kulture. Tudi to, da se podobne stvari ne bodo več dogajala po 20. juniju, jamči vsak glas oddan za KPI.

Ne bi tukaj analizirali razne peticije in resolucije, ki jih je naš občinski svet sprejel, kot npr. o Slovenskem gledališču, o koroških Slovencih, o kraških rezervatih, o vojaških služnostih in podobno. Tudi ne bi posebej omenjali naša prizadevanja, da bi dela za občinsko telovadnico čimprej iztekla, ter razne posege krajevnega značaja.

Stalno nas je vodila ena sama misel: dobrobit delavskega razreda. To mora biti naša glavna misel tudi sedaj, ko grozi tovarni LA.CE.GO. popolna zavora. Zgleda namreč, da bo lastnik te tovarne dobil od dežele 3 milijarde lir, ki jih bo investiral nekje v okolici mesta Pordenone, in da ga ne zanima delovanje LA.CE.GO.

Tudi naša uprava mora prispevati, da se to prepreči, saj so ta denar prispevali tudi naši davkoplačevalci. Gospod Della Santa naj najprej spoštuje obveznosti, ki jih je sprejel, ko je zagotovil delovno mesto 120 delavcem, sedaj pa bi hotel še maloštevilne delavce (približno 50) odsloviti. Ker pa so ti delavci v glavnem naši občani, moramo take in podobne špekulacije na vsak način preprečiti.

Tudi to odvisi v veliki meri od moči, ki jo bomo imeli sovodenjski komunisti po 20. juniju. Zato je nujno, da na volitvah ne razpršimo svojih glasov, ampak da strnjeno glasujemo za KPI.

VENKO DEVETAK

Glasujmo
za
komuniste
glasujmo
tako

Mladina je tesno povezana s športom

Zavedni člani družbe in aktivni protifašisti

Mnogi — tudi napredno misleči ljudje — se bodo spraševali, če je pravzaprav umestno govoriti o športu v tem trenutku, ko je volilna kampanja v polnem teku in ko je pred nami kopica važnejših in nužnejših problemov.

Moj odgovor je pritrdilen — brez obotavljanja. Dodajam še, da se na volilnih shodih in v strankarskih programih premalo (ali nič) omenja šport in njeno vlogo v današnji družbi. Nočem s tem reči, da bi morali postaviti šport na prvo mesto, saj se moramo zavedati, da je šport pogojen in odvisen od mnogih faktorjev, ki so bistvene važnosti za razvoj vsake družbe.

Zavedati pa se moramo, da je velik del naše mladine tesno povezan s športnim udejstvovanjem in da se prav preko športa veliko mladine vzgaja, da gradi svojo osebnost. Zato je potrebno, da športu sledimo in da mu dodelimo tisto mesto v naši sredi, ki mu pripada.

Kakšen bi moral biti pravzaprav šport?

Šport bi moral biti čimbolj "ljudski", to se pravi vsem dosegljiv, tako, da bi se s športom bavilo čimvečje število ljudi. Šport pa ne sme biti tak kot je v glavnem danes, ko je v predvsem tekmovalen in "eliten".

Komunistična partija Italije je pred časom v tej zvezi pravilno nakazala, s pomočjo in preko UISP-a in drugih naprednih športnih organizacij, vlogo, ki bi jo moral imeti šport v naši družbi ter mu določila točne in pravilne smernice za njegov bodoči napredek in razvoj.

Že to dejstvo nam dokazuje, da je KPI na pravilen ljudski in masoven način razumela šport in da ga bo, po svojih močeh skušala tudi čimbolj izvesti.

Kako pa je z našim zamejskim športom?

Tudi med Slovenci v zamejstvu zavzema šport važno mesto, saj je večji del naše mladine športno angažiran. Šport ima dve vloge: ena je razvedrilo in zdrava aktivnost za krepitev telesa; druga pa je narodnoobrambna funkcija športa, ki naj pripomore v boju vse naše skupnosti proti asimilaciji in spoznavanju naše etnične skupnosti v ostalih predelih države (vsaj v športnih krogih).

Naš šport je torej katalizator, okrog katerega se naša mladina zbira. S športno dejavnostjo se mlad človek ne samo telesno in rekreacijsko razvija, ampak se tudi duhovno in vsestransko izoblikuje. Zato je nesmiselno, nespametno in škodljivo, da naše napredne organizacije zanemarjajo šport. Vsi mi moramo torej skrbeti za razvoj športa in to pri moških in ženskah. Poudarjam pri ženskah, ker opažam, da so dekleta tudi v športu zapostavljena.

Ob zaključku bi povedal, da zasledimo na raznih shodih in manifestacijah veliko mladincev-športnikov v športnih dresih in s prapori lastnih športnih organizacij. To nam dokazuje, da smo tudi športniki aktivni člani naše družbe in da se zavedamo svojih problemov, ko smo kljub športnemu udejstvovanju zavedni člani družbe in aktivni protifašisti.

IGOR KOMEL

Dom "Andreja Budala" v Štandrežu

V Štandrežu so 23. maja t.l. odprli "Dom Andreja Budala", v katerem imajo sedež prosvetno društvo Oton Župančič, športno društvo Juventina, mladinski odsek, kmečko društvo in sekcija bivših partizanov - ANPI. V domu je tudi dvorana za prireditve, ob njem pa je športno igrišče.

Na slovesnosti ob odprtju Budalovega doma sta kot predstavnika domačinov govorila Danilo Nanut, predstavnik upravnega odbora novega doma in Diego Marvin, predstavnik mladinskega odseka. Objavljamo povzetek iz njunih govorov.

DANILO NANUT — "Zgraditev tega kulturno - prosvetnega in športno - rekreacijskega središča v Štandrežu pomeni predvsem začetek novih in boljših časov za vso našo dejavnost in za naše narodno življenje. Dom smo poimenovali po našem zaslužnem rojaku Andreju Budalu, od katerega ohranjamo pomembno izročilo

"Bodimo in ostanimo to, kar smo - Slovenci!"

Sedež odpiramo v času, ko naša vaška skupnost bije težak boj za obrambo zemlje, ki nam jo jemljejo za širjenje mestnega središča, za industrijsko področje, za tovarno cestno pristanišče in za cestne komunikacije. Če bodo posamezniki prejeli skromno odškodnino za razlaščeno zemljo, vaški skupnosti kot taki ne daje nobene odškodnine in niti nobene protivrednostnega ukrepa, ki bi nas zavaroval kot ogroženo skupnost.

Mi pričakujemo od odgovornih dejavnikov več posluha za naše jezikovne, kulturne in narodne potrebe. Možnost novega odnosa vidimo predvsem v postopnem dozorevanju italijanske družbe, ki postaja čedalje občutljivejša za krivice, predvsem pa v obvezi, ki jo vsebuje mednarodni sporazum v Osimu, o največji možni zaščiti manjšin.

Po tolikih žrtvah, ki smo jih v osvobodilnem boju dali za našo narodno svobodo in prispevku k razvijanju demokracije v vseh povojnih letih, k medsebojnemu razumevanju in strpnosti z večinskim narodom, pričakujemo danes, 31 let po osvoboditvi, sprejem globalne zaščite za vso manjšino v treh pokrajinah.

Odločno zavračamo postopnost v reševanju naših vprašanj, ker je takšna politika le voda na mlin asimilacije — ta politika pa je šla že tako daleč, da so potrebni hitri in temeljiti zaščitni ukrepi.

Odgovorni dejavniki v večinskem narodu ne smejo več dovoliti, da moramo sami ustvarjati materialno osnovo za naše narodno življenje, ampak nam morajo — v teh naporih — priskočiti na pomoč. S tem bi nam dali tudi priznanje za prispevek, ki smo ga dali k ustvarjanju dobrega sosedsstva ter razvijanju sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo".

DIEGO MARVIN — "Danes odpiramo vrata novemu kulturnemu domu, o katerem so sanjali že naši predniki, pa so jim neljube razmere in viharni časi preprečili njegovo uresničitev. Tistim, ki so preživeli burne čase in mladini, ki se je rodila v novi dobi, pripada čast, da odprejo ta dom, ki naj združuje, plemeniti, vzgaja, poučuje in narodno osvešča prebivalce Štandreža, da bodo zvesti izročilom svojih prednikov ohranili in branili našo posest, naš jezik in vse pridobitve narodno osvobodilne borbe, v kateri so žrtvovali svoje življenje tudi naši štandreški rojaki".

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERC**

Odgovorni urednik

ANTON MIRKO KAPELJ

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torrebiana, 12

NAROČITE SE NA "DELO"

Po zagotovilih o izpolnitvi najnujnejših obveznosti

Kolektiv SSG prekinil zasedbo Kulturnega doma

Kolektiv Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je prekinil zasedbo Kulturnega doma. Upravni svet SSG je objavil naslednja sporočila:

"Upravni svet Stalnega slovenskega gledališča je na izredni seji 8. junija 1976 proučil položaj po 22 dneh prekinitve delovanja in sklenil, da se ponovno prične z rednim delom. Ta sklep je utemeljil z novimi političnimi in finančnimi zagotovili, tako da bo ustanova v najkrajšem času razpolagala s sredstvi za izpolnitev najnujnejših obveznosti, nato s sredstvi za kritje vseh obveznosti tekoče sezone ter s sredstvi za pričetek prihodnje sezone.

Upravni svet je sprejel sklep o prekinitvi delovanja spričo izredno kritičnega finančnega stanja, do katerega je prišlo zaradi neizpolnjevanja obveznosti in obljub predvsem s strani države za javno-pravno priznanje in ustrezno podporo. Sledila je zasedba in odločen nastop kolektiva SSG, kateremu se upravni svet zahvaljuje za pomoč.

Stalno slovensko gledališče je v njegovih naporih za rešitev kritičnega položaja in za doseg do končne ureditve odločno podprla vsa slovenska in vsa italijanska demokratična javnost, kar je prišlo še zlasti do izraza z enotnim stališčem vseh demokratičnih skupin v deželni svet. Važna je bila vloga sindikalnih organizacij, strokovnih združenj in sindikalne konfederacije CGIL - CISL - UIL. Posebej je še treba omeniti podporo matičnega naroda in matične države, da se v duhu osimskega sporazuma zaščitijo interesi slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

V okviru naporov za dokončno rešitev statusa Stalnega slovenskega gledališča so bili doseženi določeni stvarni rezultati, vendar pa ostaja še vedno odprto osnovno vprašanje. Zaradi česar je upravni svet tudi pozval vse politične in upravne dejavnike, da se v novoizvoljenem parlamentu zakonito uredi položaj slovenske gledališke ustanove.

Upravni svet se zaveda, da ostaja položaj SSG še zmeraj izredno kritičen in da bo tako stanje trajalo vse dokler se njegov status ne zaščiti z zakonom, zato sklene, v sporazumu s kolektivom, da bo brezpogojno podprl boj ob zasedbi Kulturnega doma v Trstu ustanovljene koordinacijskega odbora, ki bo vodil akcijo do dokončne rešitve."

Kolektiv SSG in pokrajinska federacija CGIL - CISL - UIL pa sta sklep o prekinitvi zasedbe Kulturnega doma utemeljila v naslednjem sporočilu za tisk:

"V sredo, 9. junija 1976 se je sestal kolektiv Stalnega slovenskega gledališča s predstavniki pokrajinske federacije CGIL - CISL - CCdL - UIL, da prouči razvoj resne finančne in pravne krize ustanove.

Kolektiv je v soglasju s pokrajinsko federacijo sprejel na znanje sklep upravnega sveta obnoviti delovanje na osnovi jamstev krajevnih ustanov o finansiranju in predvsem obvez vseh političnih demokratičnih sil, da bo čimprej sprejet deželni zakon, ki bo zagotovil delo gledališča. To je prvi rezultat skupne akcije

zaposlenih in upravnega sveta, ki je prisilila odgovorne oblasti sprejeti stvarne pobude za rešitev pereče finančne krize. Kolektiv je sklenil prekiniti zasedbo gledališča na osnovi teh dosežkov in na osnovi navodil vsedržavne federacije CGIL - CISL - UIL v zvezi z volitvami.

Vendar pa ostajajo odprta osnovna vprašanja pravnega priznanja Stalnega slovenskega gledališča in konkretizacija deželnega zakona o finansiranju. Kolektiv in pokrajinska federacija sta zaradi tega mnenja, da se mora borba osebja nadaljevati do dokončne rešitve pravnih in finančnih vprašanj. Kolektiv je zato tudi sklenil, da se bo ponovno sestal na skupščini 1. julija 1976.

Med tem časom pa bo koordinacijski odbor povezoval nadaljnje napore in preverjal izvajanje sprejetih obveznosti."

Koordinacijski odbor Stalnega slovenskega gledališča je 29. maja 1976 v tiskovnem sporočilu objavil naslednje:

"V petek, 28. maja 1976 je v Rimu zasedala skupščina vseh italijanskih gledališč z javno upravo v okviru vsedržavnega združenja za gledališke dejavnosti - UNAT. Glavni točki dnevnega reda sta se nanašali na razpravo o ministrski okrožnici za sezono 1976-77 in o vprašanju Stalnega slovenskega gledališča v Trstu. Ugotovljeno je bilo, da so v pričakovanju skorajšnjega zakona o gledaliških ministrske okrožnice prehodnega značaja. Ravnatelj SSG Filibert Benedetič je obrazložil vprašanje slovenske gledališke ustanove in prikazal nevzdržnost stanja glede na hibridnost njenega statusa, ko ji država ne priznava ustreznega položaja. Vsa italijanska gledališča z javno upravo, "Piccolo Teatro" iz Milana, stalna gledališča iz Genove, Rima, Catanie, Trsta, Aquile, Bocna ter gledališki center iz Brescie so izrekla solidarnost Stalnemu slovenskemu gledališču in izrazila željo, da bi čimprej prišlo do rešitve njegovega kritičnega položaja".

Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani je poslala SSG v Trstu brzojavko, ki se glasi: "Z zaskrbljenostjo spremljamo dogajanja v zvezi s SSG. Kolikor je v naši moči podpiramo prizadevanja, da bi osrednja kulturna ustanova Slovencev v Italiji lahko še naprej v normalnih pogojih opravljala svoje plemenito narodno-kulturno poslanstvo".

Slovensko narodno gledališče iz Maribora pa je poslalo SSG naslednjo brzojav-

ko: "Ob vašem življenjskem boju za obstanek in za nadaljnji razvoj SSG v Trstu spremljamo vaše napore za doseg pravic in ponovno uveljavitev SSG in z njim slovenske besede".

Iz zasedenega Kulturnega doma V Trstu je koordinacijski odbor SSG dne 31. maja 1976 sporočil, da so udeleženci mednarodnega srečanja pisateljev v Piranu-Portorožu poslali v vednost solidarnostno izjavo, ki so jo naslovili predsedstvu italijanske vlade. Izjava se glasi:

"Pisatelji iz Jugoslavije, Italije, Avstrije, Anglije, Grčije, Kitajske, Francije, Zvezne republike Nemčije, Demokratične republike Nemčije, Madžarske, Poljske, Romunije, Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike, udeleženci devetega mednarodnega srečanja pisateljev v Piranu - Portorožu, zbrani na proslavi 50-letnice Slovenskega centra PEN, izražajo svojo podporo zahtevam SSG v Trstu za priznanje statusa stalnega gledališča in za uresničitev materialnih pogojev pri izvajanju umetniškega in prosvetnega programa med člani slovenske narodne manjšine v republiki Italiji".

Občinski odbor v Doberdolu je dne 28. maja 1976, skupaj z načelniki svetovalskih skupin razpravljal o položaju, v katerem se nahaja Stalno slovensko gledališče v Trstu. Potem ko je podčrtal pomen neprecenljive vloge, ki jo je Slovensko gledališče imelo v vseh tridesetih letih svojega dela, da je plemenitilo ne le kulturo slovenske narodnostne skupnosti temveč bogatilo tudi kulturno stvarnost celotne dežele Furlanije-Juljske krajine, je občinski odbor, skupaj z načelniki svetovalskih skupin, ogorčeno protestiral, ker pristojno ministrstvo še ni poskrbelo za publicizacijo slovenske gledališke ustanove in ji s tem nudilo ustrezne gnotne podpore. Na koncu sporočila za tisk, ki ga je podpisal župan Andrej Jarc, je še rečeno, da občinski odbor in načelniki svetovalskih skupin "pozivajo ministrstvo za turizem in prireditve, naj v duhu republiške ustave in osimskega sporazuma nemudoma stori ustrezne korake, da bo Stalnemu slovenskemu gledališču v Trstu zagotovljeno nemoteno delovanje v korist slovenski narodnostni skupnosti in kulturnemu bogastvu celotne dežele Furlanije-Juljske krajine".

«Šagra» na Krmenki

Dne 6. in 7. t.m. je bila na Krmenki (Domjo) tradicionalna "šagra". Priredilo jo je krajevno prosvetno društvo Fran Venturini v sodelovanju z vaško mladino. Na kulturni prireditvi, ki je bila v nedeljo popoldne, so nastopili pevski zbori Fran Venturini iz Domja, France Prešeren iz Boljunca in Slavec iz Ricmanj ter godba napihala iz Brega. Za prosto zabato je oba večera igral ansambel Kras. Naj omenimo še to, da je bila na nedeljski prireditvi prisotna tudi delegacija pevskega zbora Loški glas iz Kisovca pri Zagorju, s katerim ima pevski zbor iz Domja prijateljske stike. Ta delegacija je v spremstvu odbornikov prosvetnega društva iz Domja obiskala tudi tržaški Kulturni dom, kjer je kolektivu Slovenskega gledališča izrekla svojo bratsko solidarnost.

V nedeljo, 30 maja, je bila v Križu izredno pomembna kulturna prireditev: zborovska revija "pesem ne pozna meja". Nastopili so: moški zbor in deklški zbor Vesna iz Križa, Primorec iz Trebč, Jezero iz Doberdoba, Franc Zgonik iz Branika, oktet in zbor delavsko-prosvetnega društva Soboda II. iz Trbovelj in zbor Podjuna iz Pliberka na Koroškem. Ob tej priložnosti sta se pobratili društvi Vesna iz Križa in Svoboda II. iz Trbovelj. Prihodnja tovrstna zborovska revija bo leta 1977 v Trbovljah

Razprava o naših problemih

(Nadaljevanje s 1. strani)

dokazala, da nima do Slovencev pravilnega zadržanja: demokristjanska enobarvna vlada je pripravila pomanjkljiv zakonski osnutek za ratifikacijo, ki omenja Slovence izključno v preambuli, in še tu na nesprejemljiv način. Komunistični parlamentarci se bodo v 7. zakonodajni dobi takoj odločno zavzeli za to, da bi bila ta diskriminacija odpravljena in da bi se čimprej začelo s pravičnim uresničevanjem celotnega osimskega sporazuma.

Za tov. Semo, ki je najprej pozdravil prisotno delegacijo kolektiva SSG in nato orisal dosedanja prizadevanja KPI v parlamentu v korist slovenske narodnostne skupnosti, je spregovoril poslanec Škerk, ki je zavrnil trditev nekaterih, da ni bilo doslej v parlamentu ničesar doseženega za Slovence. Dopolnilni zakon za slovensko šolo, vključitev slovenskih televizijskih oddaj v zakon o reformi RAI-TV, priznanje pravice do rabe slovenščine na sodiščih ter podaljšanje roka za vlaganje prošelj za priznanje statusa borca so pridobitve, pa čeprav so malenkost v primerjavi s tem, kar nam še manjka in v primerjavi z dolgotrajnim in vztrajnim prizadevanjem in trudom, ki ga je bilo treba zanje vložiti. Tov. Škerk je poudaril, da je za svoje delo v parlamentu užival podporo celotne KPI in celotne slovenske narodnostne skupnosti, ki se je še slednjič izkazala za zelo bojevitno, in da je treba po tej poti nadaljevati, če hočemo v 7. zakonodajni dobi doseči ostale cilje. Napovedal je, da bodo komunistični parlamentarci takoj na začetku nove mandatne dobe, poleg že omenjenih zahtev okoli osimskega sporazuma, ponovno predložili zakonski osnutek za globalno zaščito Slovencev, ki ga je treba izpopolniti oziroma "posodobiti". Kmalu bo na dnevnem

redu v parlamentu razprava o zakonu za ureditev italijanskih gledališč, in v tej zvezi bo treba izbojevati dokončno rešitev vprašanja našega SSG.

Te teme je še poglobila tov. Jelka Gerbec, ki je poudarila, da bo treba z enotnimi nastopi storiti vse mogoče, da bo čimprej izglasovan tak zakon, ki bo popolnoma zaščitil Slovence, jih popolnoma izenačil z državljani italijanske narodnosti, in jim zajamčil možnosti za vsestranski razvoj. "Doseči moramo popolno enakopravnost", je poudarila, "čimprej je treba rešiti vsa odprta vprašanja". Med temi je še posebej navedla potrebo po izenačenju slovenskih šol z italijanskimi, dalje nujnost, da dobijo vse slovenske kulturne ustanove, kot so SSG, Narodna in študijska knjižnica, Glasbena matica, prosvetna in športna društva, ki imajo pri zaviranju asimilacijskega procesa neprecenljivo vlogo, pravično priznanje od strani državnih oblasti in podporo iz javnih skladov; poleg pravice do uporabe materinega jezika v izvoljenih svetih, je treba zagotoviti možnost, da bi se odnosi med posamezniki in javno upravo in oblastjo lahko odvijali v slovenščini in v tej zvezi je treba urediti nastavitve slovenskih uslužbencev v javnih uradnih. Ta in še druga vprašanja, ki so zajeta v zakonskem osnutku KPI za globalno zaščito Slovencev, je tov. Gerbčeva podrobno analizirala in na koncu poudarila važnost in nujnost sodelovanja in posvetovanja KPI z drugimi slovenskimi demokratičnimi silami pri pripravljajanju parlamentarnih pobud v korist slovenske narodnostne skupnosti.

Kakšna je današnja stvarnost in kakšne so politične razmere, v katerih operiramo in se potegujemo za rešitev teh vprašanj, in kaj je treba v tem oziru še spremeniti?

Na ta vprašanja je odgovoril tov. Cuffaro, ki je najprej ugotovil, da predstavlja najvažnejšo novost za tukajšnje stvarnost ravno vzdušje mirnega sožitja, prijateljstva in sodelovanja med Italijani in Slovenci, ki je med prebivalstvom prevladalo nad nacionalistično nestrpnostjo predvsem po zaslugi bojev delavskega razreda in slovenskega ter italijanskega demokratičnega gibanja. Mejniški znak je skupen protifašistični nastop mladih Slovencev in Italijanov, ki so pred nekaj leti pospešili študentske in delavske boje združeno in enotno. V tem okviru je tudi padec protikomunistične pregrade prispeval, da se je ustvarila pri nas nova klima sožitja, brez katere ne bi bil možen niti osimski sporazum, in ki je najtrdnjša podlaga za to, da lahko danes tudi v teh krajih odločneje napredujemo po poti razvijanja in poglobljanja demokracije. Vsekakor srečujemo na tej poti še vedno trdne ovire, saj sta v demokristjanski stranki, še vedno živa oster odpor in nasprotovanje novi stvarnosti, politiki mirnega sožitja in reševanja vseh vprašanj demokracije, med katerimi so v prvi vrsti prav vprašanja slovenske narodnostne skupnosti. To nasprotovanje gojijo tisti "zaprti" in nazadnjaški voditelji in krogi krščanske demokracije, ki se še vedno naslanjajo na desničarske nacionalistične tržaške ambiente. Njihov delež je tako vpliven, da ta stranka doslej še ni pokazala prave politične volje za rešitev vprašanj Slovencev; do teh ima še vedno negativno zadržanje, kar je dokazala tudi s pomanjkljivim zakonskim osnutkom za ratifikacijo osimskih sporazumov. Tudi v tem oziru je glas na volitvah 20. in 21. junija odločilnega pomena: oslabil je treba krščansko demokracijo, okrepiti levico ter ustvariti s tem novo razmerje sil v parlamentu, kar je edino jamstvo za pravično rešitev vseh odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Potem ko je ob koncu svojega posega tov. Cuffaro poudaril, da se je treba zahvaliti dosedanjima parlamentarcema tov. Škerku in tov. Semi za opravljeno delo, se je zaustavil ob vprašanju, kakšne so možnosti, da bi na bližnjih volitvah dobila KPI v Trstu tudi drugega poslanca. Cuffaro je potrdil, da je ta možnost realna in da prav Slovenci lahko k temu odločilno prispevajo: običajni volivci liste Slovenske skupnosti naj na volitvah ne razpršijo svojih glasov, ampak naj z njimi podprejo kandidata Stojana Spetiča, ker bi mu to omogočilo izvolitev v parlament.

V poglobljeni in mestoma tudi polemični razpravi, ki se je razvila po tem posegu, so sodelovali tudi nekateri vidnejši predstavniki družbeno-političnega življenja Slovencev v Italiji, ki so nudili razpravi konstruktiven doprinos in med drugim pozdravili vabilo in željo KPI, da bi prišlo pred vsemi važnejšimi pobudami v korist naše narodnostne skupnosti do posvetovanja in do sodelovanja z ostalimi demokratičnimi organizacijami, ki delujejo v okviru naše skupnosti.

**SLOVENSKI OTROK
SPADA V SLOVENSKO ŠOLO**

Izročitev prenovljenih prostorov srenjske hiše vaščanom Boršta in Zabežca. (Slika je bila posneta med govorom župana Edvina Švaba)

Prosvetno društvo Slovenec in vinogradniki iz Boršta in Zabežca so prejšnji teden priredili "praznik vina". V okviru tega praznika je bila pomembna kulturna prireditev, na katerih so, poleg zbora Slovenec in skupine učencev šole iz Boršta, sodelovali tudi pevci in godbeniki iz Kočevja ter folklorna skupina iz Velenja. Ob tej priliki je dolinska občinska uprava izročila vaščanom iz Boršta in Zabežca prenovljene prostore srenjske hiše, v kateri je tudi dvorana za razne prireditve (Na sliki: pevski zbor Slovenec)

IVAN CANKAR

Edina pot je boj ljudstva

Kaj je kultura?

Kaj je kultura? Kateri pojem izraža ta beseda, ki je nam vsem tako domača in hkrati tako strašno tuja? Literatura, umetnost, znanost — to je zunanji izraz, je le dokument narodove kulture, je dokument narodovega duševnega in materialnega blagostanja. Naša slovenska kultura, kakor je na današnji stopnji, je rezultat vsega našega duševnega in materialnega dela od začetka zavednega narodovega življenja do danes. — Zgodovina narodove kulture in zgodovina naroda samega, je zgodovina njegovega političnega, družabnega in gospodarskega razvoja.

Kaj niso celo ti ljudje kulturni delavci?

Ni dolgo tega, da sem videl delavce, ki niso ne strokovno ne politično organizirani. Sedeli so v gostih gručah, ženske in moški, v umazani zatohli krčmi; pred vsakim parom steklenica žganja. Nikoli še nisem videl tako izpitih, upalih obrazov — izpitih in upalih od težkega dela, od slabega življenja in od žganja. Peli so narodne pesmi — hripavo kričanje brez melodije in brez besed... Ko sem jih gledal in poslušal, mi je bilo slabo — slabo ne od zatohlega vzduha, ki je puhtel iz krčme kakor iz apnenice, tudi ne od alkoholnega smradu — temveč od srama in srda.

V srdu in smradu sem pomislil: kaj niso celo ti ljudje, ti neizobraženi,

něorganizirani, ki jih je dostojni narod z zaničevanjem zavrnil in ki jih imenuje poživinjene — kaj niso celo ti ljudje kulturni delavci? Kaj ne sloni vsa kultura na njih izmučenih plečih, kakor je slonela nekoč grška kultura na plečih helotov, rimska kultura na plečih vsenarodnih sužnjev? Kaj ni delo teh zaničevanih, nepoznanih tisti temelj, na katerem zidamo svoje kulture babilonski stolp, ki se skoro dotika že oblakov? ... Oblakov se dotika babilonski stolp naše kulture in tisti, ki ga nosijo na svojih trudnih plečih, ga ne vidijo, ker so njih motne oči uprte v tla!

Prav tak hlapec in suženj

Kultura je šla, kakor ne more biti drugače, v svojem razvoju vzporedno s političnim in socialnim razvojem. V političnem in državnem življenju se je uveljavila moč meščanstva, v socialnem življenju je zavladal kapitalizem neomejeno. In vsa kultura, kolikor se pojavlja v svojih zunanjih znamenjih, je postala meščanska in kapitalistična, ali bolje rečeno, je stopila v službo meščanstva in kapitalizma. Velika masa ljudstva je bila s svojim delom producent kulture, ne pa njen konsument...

Kakor si je osvojila moderna kapitalistična družba ljudske roke in ljudsko delo, zato ker se je polastila produktivnih sredstev, tako in natanko tako si je usužnjila tudi umne delavce. Pisatelj, umetnik znanstvenik je prav

tak hlapec in suženj meščanske družbe kakor tovarniški, železniški, rudniški delavec. Duševno blagostanje, duševna kultura se ne da misliti brez materialnega blagostanja, brez materialne kulture.

Vse tisto bo nekoč...

Vse, kar so delali in kar so ustvarili, vse, za kar so trpeli in umrli naši delavci — od Trubarja do Dalmatina, od Matije Gubca do puntarskih kmetov — do Prešerna in Ketteja in do vseh tistih, ki trpe in delajo v sramote polni sedanosti — vse tisto bo nekoč svobodna last svobodnega ljudstva!

Dokler ne pade poslednja barikada

Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj! Boj za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. Dokler bo ljudstvo suženj družbe, suženj tega anonimnega naroda — dotlej bo tlačani, dotlej bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturne boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu podstavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

(Misli iz tržaškega predavanja "Slovensko ljudstvo in slovenska kultura", leta 1907).

Fašist Saccucci vrnil uslugo demokristjanom

Tokrat si ne gre postaviti niti običajne vprašanja, komu koristi? Sandro Saccucci, misovski poslanec in bivši padalski častnik, je v neki mrki noči te volilne kampanje vrnil demokristjanom uslugo, ki so mu jo naredili lani, ko je nad sto poslancev te stranke preprečilo njegovo aretacijo. Obenem pa je Saccucci mislil tudi nase in si s podlim izpadom zagotovil naklonjenost vsega najbolj zakrknjenega krila MSI ter izvenparlamentarnih prevratniških skupinic. Vse to pride na misel ob umoru v Sezzeju, kjer je bil ubit 20-letni komunistični študent Luigi Di Rosa. Verjetno ni naključje, da so fašisti pripravili podli izpad v času, ko je volilna kampanja postajala vse bolj ostra in polemična in ko so se v dobro obveščanih krogih znova začele širiti govorice o "golpeju". Obenem pa je z zločinom v Sezzeju znova stopil v ospredje zapleten politično-kriminalni mozaik, eden od tolikih, ki jih je v zadnjih časih doživela država in ki razkriva podtalno prepletanje interesov, ki vežejo MSI s DC, z obveščevalno službo in z vsemi prevratniškimi gibanji na sploh.

Še do pred nedavnim so vse ankete zavodov za raziskovanje javnega mnenja kazale, da bo MSI najbrž odgriznil krščanski demokraciji dober delček njenih desničarskih volivcev. Verjetno ne bi šlo za takšno uveljavitev kot leta 1972, vsekakor pa bi se Almirante znatno dvignil nad poprečje 15. junija, ker so ga imeli vsi za "boljši jez proti komunistični nevarnosti" kot pa je krščanska demokracija. Njeni najbolj odločni voditelji, ki so pripravljeni na vse, le da ne bi zgubili relativne večine, so pripravljali protiofenzivo, vendar tudi Almirante je že brusil nože. Misovski voditelj, ki je verjetno zaslužil ugodni trenutek je takoj oblekel dvoredno suktno, da bi si zagotovil tiste volivce krščanske demokracije, ki ne zaupajo Zaccagniniju. Nič prepečačev torej, pač pa veliko "poštenih obrazov" začeniši z bivšim šefom obveščevalne službe Vitom Micelijem, ki je bil misovskemu tajniku skriti adut v boju z MSI. Don Vito je s svojo kandidaturo prinesel v MSI tudi vse tajne podatke o spodletelem Borghe-sejevem golpeju in jih zaupal v upravo strankarskim kolegom.

Krščanska demokracija pa se vsekakor ni dala ugnati kar tako in je pripravila protiofenzivo. Na čelo demokristjanske čete je stopil predsednik Amintore Fanfani, ki se je pravkar vrnil s kongresa nemške krščanske demokratske stranke, na katerem se je — če mu je to sploh potrebno — napil svežega antikomunizma. Z govorniškega odra v Grossetu je takoj zarohnel, da smo komunistom dali preveč svobode" in da "se svobode ne brani vselej s svobodo" ter samokritično priznal, da je bila najhujša napaka krščanske demokracije "prepričanje, da brani svobodo pomeni dati svobodo vsem tistim, ki jo hočejo ugonobiti." Je šlo za "nesrečo na delu"? Za preveč navdušeno

osvajanje načel nemških krščanskih demokratov? Za preveč odločno podajanje vloge, ki mu jo je zaupal Zaccagnini ("ti lovi glasove na desni, jaz jih bom na levi")? Verjetno ne, saj vse kaže, da je s Fanfanijevim nastopom krščanska demokracija skušala obnoviti ter povzročiti spopad "nasprotnih ekstremizmov" in se prikazati kot stranka, ki edina lahko jamči red v državi.

In točni, kot švicarska ura, so pretepači takoj stopili na plan. Kljub Almirantejevemu priporočilu je v četrtek 27. maja skupina "boia chi molla" ki jo vodi Ciccio Franco, skušala naskočiti gledališče, kjer je govoril socialist Giacomo Mancini. Napad pa se je ponesrečil in Ciccio Franco si ni pridobil novega ugleda med svojimi pač pa le nekaj poštenih brctja, kamor — kot pravijo — sonce nikdar ne posije. Francovo mesto je prevzel Saccucci, ki je imel v provokaciji "srečnejšo roko".

Zvest svoji krinki dvoredne suktnje je Almirante skušal izključiti iz seznama kandidatov Saccucci in Rautija, ki se pa nista dala odsloviti kar tako. Izsilila sta vključitev v seznam, obenem pa se tudi dobro zavedala, da ju stranka ne bo podprla in da bosta morala poskrbeti sama. In Saccucci je poskrbel na edini način, ki ga poznajo pretepači kot on: s samokresom in s krvjo. Prav zato ni najbrž iz trte izvita domneva, da so Saccucci in njegovi pajdaši odbrzeli v Sezze Romano z namenom, da morijo; celo — trdijo nekateri — spodbudeni k temu od vplivnih krogov. Tudi tokrat je za kulisami umora opaziti senco obveščevalne službe v osebi podčastnika Francesca Troccia, katerega je sodnik iz Latine aretiral z obtožbo, da je neposredno pomagal pri morilski ekspediciji. Spričo dejstva, da je bil Saccucci že od nekdaj v stiku z obveščevalno službo, verjetno ni samo fantapolitična domneva, da je bivši "para" dobil od SID namig za poseg v Sezzeju. Po čigavem naročilu? Tudi v

tem primeru verjetno ni naključno prijateljstvo med Saccuccijem in odvetnikom Filippom Di Joriom, bivšim Andreottijevim bočnikom. Di Jorio je v času, ko je Saccucci kot golpist sedel za zapahi, priredil v rimskem gledališču Adriano zborovanje padalcev, admiralov in generalov v pokoju, na katerem so zahtevali Saccuccijevo osvoboditev. Z drugimi besedami in jasneje povedano, ne moremo izključiti, da so nekateri demokristjani "spustili z verige" obveščevalno službo in olajšali Saccucciju "podvig", da bi s tem opozorili Almiranteja, naj se nikar ne igračka z žerjavico, se pravi z Micelijevimi tajnostmi...

In tu se povrnemo k bivšemu načelniku obveščevalne službe in k vprašanju, kako je prijedral na misovsko listo. Pri tem je imel pomembno vlogo Michele Sindona, poslovnik, ki je moral pobegniti iz Italije zaradi bankrota, kljub temu pa ima v državi še vedno veliko vplivnih prijateljev. Ne gre med drugim pozabiti, da je Sindona član "Citizens alliance for mediterranean freedom", protikomunistične organizacije, ki jo je ustanovil bivši ameriški zakladni minister John Connally, član "Foreing intelligence advisory board", se pravi odbora, ki nadzoruje mednarodne posege CIA. V ta sklop spada tudi organizacija "Comitato americano per una Italia democratica", ki ji predseduje Sindona in ki ima med drugim namen, da organizira vrsto čarterskih poletov za volilne upravičence, ki živijo v ZDA.

Jasno je, da Sindona ter njegova odposlanika v Italiji Filippo Guarino in Paul Rau, delajo predvsem za krščansko demokracijo, čemu pa so vrinili Micelija na misovsko listo? Poudariti gre predvsem, da so pri tem pomagali bivši Piccolijev sodelavec Mario Imperia in Luigi Cavallo, ki je trenutno v ječi skupaj s Sognom zaradi takoimenovanega "belega golpeja". Vendar zakaj? Odgovor gre iskati v zdruhad demokristjanov in v "nezainteresiranemu" prizadevanju kakšnega prijatelja, ki misli opozoriti krščansko demokracijo, naj nikar ne pozablja na dosedanje zaveznike, sicer bi lahko odprli varnostno blagajno MSI in povlekli na dan Micelijeve tajnosti.

To je dokaz, da so dobro znane sile znova zaigrale na italijanski politični šahovnici po že znanih shemah in z že znanimi figurami. In kot vselej v zadnjih tridesetih letih se tudi sedaj, tik pred volitvami, začena širiti psihoza državnega udara in novih podlih atentatov, kar je vse voda na mlin krščanske demokracije, ki je v teh letih osnovala svojo moč in uspeh ravno na tem strahu Italijov, in to navzlic poštenjaku, kakršen je Benigno Zaccagnini, in njegovim razoroženim sotrudnikom. Prav zato so solze, ki jih napadalni Fanfani ali blagi Zaccagnini točita nad žrtvami fašističnega nasilja le krokodilje solze. Edini izhod iz sedanjega položaja je le zadati krščanski demokraciji pekoč poraz, kar ne bo zmanjšalo le njene arogance, pač pa bo tudi jamstvo, da se izpadi kot v lacijskem mestecu Sezze Romano ne bodo več ponavljali, vsaj tako pogosto kot doslej ne.

